

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN MÄÄRÄYS (ensimmäinen jaosto)

10 päivänä huhtikuuta 2018*

Ennakkoratkaisupyyntö – Kiireellinen ennakkoratkaisumenettely – Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 99 artikla – Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa – Toimivalta vanhempainvastuuta koskevissa asioissa – Lapsen huolto – Asetus (EY) N:o 2201/2003 – 8, 10 ja 13 artikla – Lapsen asuinpaikan käsite – Toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama ratkaisu, joka koskee lapsen asuinpaikkaa – Luvaton poisvieminen tai palauttamatta jättäminen – Toimivalta lapsikaappaustapauksessa

Asiassa C-85/18 PPU,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Judecătoria Oradea (Oradean ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin, Romania) on esittänyt 4.10.2017 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 8.2.2018, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

CV

vastaan

DU,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja R. Silva de Lapuerta sekä tuomarit C. G. Fernlund, A. Arabadžiev, S. Rodin (esittelevä tuomari) ja E. Regan,

julkisasiamies: P. Mengozzi,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon unionin tuomioistuimen presidentin 20.2.2018 unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 107 artiklan mukaisesti esittämän pyynnön sen tutkimiseksi, onko ennakkoratkaisupyyntö tarpeen käsitellä kiireellisessä menettelyssä,

ottaen huomioon ensimmäisen jaoston 28.2.2018 tekemän päätöksen ennakkoratkaisupyyntöä käsittelemisestä kyseisessä menettelyssä,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: romania.

määräyksen

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 (EUVL 2003, L 338, s. 1) tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä CV ja toisaalta DU – jotka ovat alaikäisen lapsen vanhempia – ja joka koskee lapsen asuinpaikan ja elatusavun vahvistamista.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Kansainvälinen oikeus

- 3 Haagissa 25.10.1980 kansainvälisestä lapsikaappauksesta tehdyn yksityisoikeuden alaa koskevan yleissopimuksen (jäljempänä vuoden 1980 Haagin yleissopimus) tavoitteena on – kuten sen johdanto-osasta ilmenee – muun muassa suojata lasta kansainvälisesti lapsen luvattoman poisviemisen tai palauttamatta jättämisen haitallisilta vaikutuksilta ja saattaa voimaan menettelyjä, joiden tarkoituksena on turvata lapsen pikainen palauttaminen valtioon, jossa lapsella on asuinpaikka. Kaikki Euroopan unionin jäsenvaltiot ovat ratifioineet kyseisen yleissopimuksen.
- 4 Yleissopimuksen 3 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Lapsen poisviemistä tai palauttamatta jättämistä on pidettävä luvattomana, jos:

- a) se loukkaa huoltoon liittyviä oikeuksia, jotka kuuluvat henkilölle, laitokselle tai muulle elimelle, joko yhdessä tai yksin, sen valtion oikeusjärjestyksen mukaisesti, missä lapsella oli asuinpaikka välittömästi ennen poisviemistä tai palauttamatta jättämistä; ja
- b) näitä oikeuksia oli poisviemisen tai palauttamatta jättämisen hetkellä tosiasiallisesti käytetty, joko yhdessä tai yksin, tai olisi käytetty, jollei poisviemistä tai palauttamatta jättämistä olisi tapahtunut.

Edellä kohdassa a) tarkoitetut huoltoon koskevat oikeudet saattavat perustua etenkin välittömästi lakiin tai oikeus- tai hallintoviranomaisen päätökseen taikka sopimukseen, jolla kyseessä olevassa valtiossa on oikeudellisia vaikutuksia.”

Unionin oikeus

Asetus N:o 2201/2003

- 5 Asetuksen N:o 2201/2003 johdanto-osan 12 ja 17 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(12) Tässä asetuksessa vahvistetut toimivaltasäännökset vanhempainvastuuta koskevissa asioissa on muotoiltu lapsen edun perusteella ja ottaen erityisesti huomioon läheisyyden periaate. Niinpä toimivallan pitäisi ensisijaisesti olla tuomioistuimilla siinä jäsenvaltiossa, jossa lapsen asuinpaikka on, paitsi tietyissä olosuhteissa lapsen asuinpaikan muuttuessa tai lapsen huoltajien sovittua toisin.

--

(17) Lapsen luvattonta poisviemistä tai palauttamatta jättämistä koskevissa tapauksissa lapsi olisi palautettava viipymättä, ja tähän tarkoitukseen olisi edelleen sovellettava [vuoden 1980 Haagin yleissopimusta] sellaisena kuin sitä täydentävät tämän asetuksen ja erityisesti 11 artiklan säännökset. – –”

6 Kyseisen asetuksen 1 artiklassa, jonka otsikko on ”Soveltamisala”, säädetään seuraavaa:

”1. Tätä asetusta sovelletaan, riippumatta siitä millaisessa tuomioistuimessa asiaa käsitellään, siviilioikeudellisissa asioissa, jotka liittyvät:

- a) avioeroon, asumuseroon tai avioliiton pätemättömäksi julistamiseen;
- b) vanhempainvastuun myöntämiseen, käyttämiseen, siirtämiseen, rajoittamiseen tai lopettamiseen.

2. Edellä 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettuihin asioihin kuuluvat erityisesti:

- a) oikeus lapsen huoltoon ja tapaamisoikeus;

– –

3. Tätä asetusta ei sovelleta seuraaviin asioihin:

– –

- e) elatusveloitteet;

– –”

7 Asetuksen 2 artiklassa, jonka otsikkona on ”Määritelmät”, säädetään seuraavaa:

”Tässä asetuksessa tarkoitetaan:

– –

7) ’vanhempainvastuulla’ oikeuksia ja velvollisuuksia, jotka liittyvät lapsen henkilöön tai omaisuuteen ja jotka jollakin luonnollisella henkilöllä tai oikeushenkilöllä on tuomioistuimen tuomion tai lain taikka voimassa olevan sopimuksen perusteella. Ilmaisuu käsittää erityisesti oikeuden lapsen huoltoon ja tapaamisoikeuden;

8) ’vanhempainvastuunkantajalla’ ketä tahansa henkilöä, jolla on vanhempainvastuu lapseen nähden;

9) ’oikeu[della] lapsen huoltoon’ lapsesta huolehtimiseen liittyviä oikeuksia ja velvollisuuksia, varsinkin oikeutta päättää lapsen asuinpaikasta;

– –

11) ’lapsen luvattomalla poisviemisellä tai palauttamatta jättämisellä’ lapsen poisviemistä tai palauttamatta jättämistä, jos

- a) se loukkaa oikeutta lapsen huoltoon, joka perustuu tuomioistuimen päätökseen tai lakiin taikka sen valtion oikeusjärjestyksen mukaan voimassa olevaan sopimukseen, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen pois viemistä tai palauttamatta jättämistä;

ja

b) oikeutta lapsen huoltoon oli pois viemisen tai palauttamatta jättämisen hetkellä tosiasiallisesti käytetty, joko yhdessä tai yksin, tai olisi käytetty, jollei pois viemistä tai palauttamatta jättämistä olisi tapahtunut. Oikeutta huoltoon katsotaan käytettävän yhdessä, kun toinen vanhempainvastuunkantajista ei voi tuomion tai lain mukaan päättää lapsen asuinpaikasta ilman toisen vanhempainvastuunkantajan suostumusta.”

8 Saman asetuksen 8 artiklan otsikkona on ”Yleinen toimivalta”, ja sen sanamuoto on seuraava:

”1. Jäsenvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia vanhempainvastuuta koskevissa asioissa, jos lapsen asuinpaikka on asian vireillepanoajankohtana kyseisessä jäsenvaltiossa.

2. Edellä olevaa 1 kohtaa sovelletaan, jollei 9, 10 ja 12 artiklassa toisin säädetä.”

9 Asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklassa, jonka otsikko on ”Toimivalta lapsikaappaustapauksissa”, säädetään seuraavaa:

”Jos lapsi on luvatta viety pois tai jätetty palauttamatta, toimivalta säilyy sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä, siihen saakka, kun lapsi on saanut asuinpaikan toisesta jäsenvaltiosta, ja

a) jokainen henkilö, laitos tai muu elin, jolla on oikeus lapsen huoltoon, on suostunut pois viemiseen tai palauttamatta jättämiseen;

tai

b) lapsi on asunut mainitussa toisessa jäsenvaltiossa vähintään yhden vuoden sen jälkeen, kun henkilö, laitos tai muu elin, jolla on oikeus lapsen huoltoon, on saanut tai hänen olisi pitänyt saada tieto lapsen olinpaikasta, ja lapsi on sopeutunut uuteen ympäristöönsä ja ainakin jokin seuraavassa mainituista edellytyksistä täyttyy:

- i) lapsen palauttamispyyntöä ei ole tehty sen jäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille, jonne lapsi on viety tai josta lapsi on jätetty palauttamatta, yhden vuoden kuluessa sen jälkeen, kun lapsen huolto-oikeuden haltija on saanut tai hänen olisi pitänyt saada tieto lapsen olinpaikasta;
- ii) lapsen huolto-oikeuden haltijan jättämä palauttamispyyntö on peruttu eikä uutta pyyntöä ole jätetty i alakohdassa tarkoitettussa määräajassa;
- iii) asian käsittely sen jäsenvaltion tuomioistuimessa, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä, on saatettu päätökseen 11 artiklan 7 kohdan mukaisesti;
- iv) sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä, ovat antaneet lapsen huoltoa koskevan tuomion, joka ei edellytä lapsen palauttamista.”

10 Kyseisen asetuksen 11 artiklan otsikko on ”Lapsen palauttaminen”, ja siinä säädetään seuraavaa:

”1. Jos henkilö, laitos tai muu elin, jolla on oikeus lapsen huoltoon, hakee jäsenvaltion toimivaltaisilta viranomaisilta [vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen] nojalla tuomiota saadakseen palautetuksi lapsen, joka on luvattomasti viety muuhun jäsenvaltioon – tai jätetty palauttamatta muusta jäsenvaltiosta – kuin jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta pois viemistä tai palauttamatta jättämistä, sovelletaan 2–8 kohtaa.

--

3. Tuomioistuimen, jolle lapsen palauttamispyyntö tehdään 1 kohdan mukaisesti, on toimittava pyynnön käsittelyssä pikaisesti, noudattaen nopeimpia käytettävissä olevia kansallisen lainsäädännön menettelyjä.

Tuomioistuimen on, paitsi jos se on poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi mahdotonta, annettava tuomionsa viimeistään kuuden viikon kuluttua siitä, kun pyyntö on toimitettu sille, sanotun kuitenkin rajoittamatta ensimmäisen alakohdan soveltamista.

--”

- 11 Mainitun asetuksen 13 artiklan otsikkona on ”Lapsen olinpaikkaan perustuva toimivalta”, ja kyseisen artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos lapsen asuinpaikkaa ei kyetä ratkaisemaan eikä toimivaltaa voida määrittää 12 artiklan nojalla, toimivalta on sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jossa lapsi on.”

Asetus (EY) N:o 4/2009

- 12 Toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä elatusvelvoitteita koskevissa asioissa 18.12.2008 annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 4/2009 (EUVL 2009, L 7, s. 1) sovelletaan sen 1 artiklan 1 kohdan mukaisesti ”elatusvelvoitteisiin, jotka johtuvat perhe-, sukulaisuus-, avio- tai lankoussuhteesta”.
- 13 Kyseisen asetuksen 3 artiklassa, jonka otsikko on ”Yleiset säännökset”, säädetään seuraavaa:

”Elatusvelvoitteita koskevissa asioissa ovat jäsenvaltioissa toimivaltaisia:

--

d) tuomioistuin, jolla siihen sovellettavan lainsäädännön mukaisesti on toimivalta ratkaista vanhempainvastuuta koskeva kanne, jos elatusta koskeva vaatimus on liitännäinen tähän kanteeseen nähden, paitsi jos tämä toimivalta perustuu yksinomaan osapuolen kansalaisuuteen.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 14 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että CV ja DU – molemmat Romanian kansalaisia – asuivat avoliitossa Portugalissa. Heille syntyi 29.10.2010 Portugalissa lapsi. Poika on Portugalin kansalainen.
- 15 Vanhemmat erosivat vuoden 2015 heinäkuussa. Äiti, DU, muutti pois yhteisestä kodista. Lapsi jäi asumaan isänsä CV:n kanssa.
- 16 Eron jälkeen vanhemmilla oli Portugalin lain mukainen yhteishuoltajuus, joka sisälsi muun muassa oikeuden päättää lapsen asuinpaikasta.
- 17 Äiti haki portugalilaiseen tuomioistuimeen 11.4.2016 toimittamallaan hakemuksella oikeutta lapsen huoltoon.
- 18 Isä poistui Portugalista 25.4.2016 muuttaakseen Romaniaan ja vei mukanaan poikansa ilman äidin suostumusta.
- 19 Portugalilainen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi asia oli saatettu, antoi 15.7.2016 väliaikaisen ratkaisun, jolla se hyväksyi äidin hakemuksen ja myönsi hänelle lapsen huoltajuuden.
- 20 Äiti saattoi 4.4.2017 asian toimivaltaisten romanialaisten tuomioistuinten käsiteltäväksi saadakseen lapsen palautettua vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen nojalla. Tribunalul București (Bukarestin alioikeus, Romania) tuli näin ollen vireille kansainvälistä lapsikaappausta koskeva oikeudenkäynti.

- 21 Mainittu tuomioistuin antoi tämän jälkeen siviilituomion, jolla se määräsi asianomaisen lapsen palautettavaksi Portugaliin sillä perusteella, että kyseistä valtiota oli pidettävä jäsenvaltiona, jossa lapsella oli asuinpaikka. Kyseinen tuomio vahvistettiin Curtea de Apel Bucureștin (Bukarestin ylioikeus, Romania) 16.8.2017 annetulla tuomiolla, jossa näin ollen todettiin, ettei Romaniaa voinut pitää lapsen asuinvaltiona, kun otettiin huomioon se, että tämä oli viety Portugalista Romaniaan laittomasti.
- 22 Kyseisestä menettelystä riippumatta lapsen isä nosti 21.4.2017 Judecătoria Oradeassa (Oradean ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin, Romania) – joka on ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin – kanteen, jossa hän vaati kyseistä tuomioistuinta vahvistamaan lapsen asuinpaikaksi isän asuinpaikan Romaniassa ja määräämään, että äidin oli maksettava elatusapua ja korvattava oikeudenkäyntikulut.
- 23 CV toteaa tältä osin muun muassa, että DU on sen jälkeen, kun hän muutti pois yhteisestä kodista, vierailut heidän lapsensa luona ainoastaan satunnaisesti eikä ole mitenkään osallistunut lapsen elatukseen tai kasvatukseen. CV toteaa, että tilanne on tällä hetkellä edelleen sama ja että DU:n yhteydenpito heidän lapsensa rajoittuu yhteen puheluun kuukaudessa.
- 24 DU vaatii vastauksessaan kanteen hylkäämistä, ja hän esittää Romanian siviililain 132 §:n nojalla oikeudenkäyntiväitteen ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimivallan puuttumisesta vedoten asetuksen N:o 2201/2003 8 artiklaan ja siihen, että toimivaltaiset romanialaiset tuomioistuimet, joiden käsiteltäväksi oli saatettu lapsikaappausasia, olivat edellä mainituilla tuomioilla todenneet, että heidän lapsensa laillinen asuinpaikka oli Portugalissa.
- 25 Sen jälkeen, kun äiti oli vedonnut kyseiseen oikeudenkäyntiväitteeseen, isä pyysi ennakkoratkaisua pyytänyttä tuomioistuinta saattamaan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi ennakkoratkaisupyynnön, joka koskee asetuksen N:o 2201/2003 8 artiklassa olevan käsitteen lapsen ”asuinpaikka” tulkintaa.
- 26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että sen on ensiksi tutkittava asianomaisen lapsen äidin esittämä oikeudenkäyntiväite ja että voidakseen ratkaista sen kyseisen tuomioistuimen on sovellettava mainittua asuinpaikan käsitettä.
- 27 Mainittu tuomioistuin toteaa tältä osin, että vaikka ajankohtana, jona pääasia saatettiin siinä vireille, asianomaisen lapsen asuinpaikka oli isänsä luona Oradeassa Romaniassa, toimivaltaiset romanialaiset tuomioistuimet olivat edellä tämän määräyksen 21 kohdassa mainituilla tuomioilla todenneet, että kyseisen lapsen vieminen Portugalista Romaniaan oli luvaton ja että lapsen asuinpaikka oli Portugalissa.
- 28 Judecătoria Oradea (Oradean ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin, Romania) on tässä tilanteessa päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Onko asetuksen N:o 2201/2003 8 artiklan 1 kohdassa käytettyä käsitettä ’lapsen asuinpaikka’ tulkittava siten, että asuinpaikaksi katsotaan paikka, jossa lapsen voidaan katsoa integroituneen sosiaaliseen ja perheenomaiseen ympäristöön, riippumatta siitä, että jossakin toisessa jäsenvaltiossa on annettu tuomioistuinratkaisu sen jälkeen, kun lapsi on muuttanut isänsä kanssa sen valtion alueelle, jossa lapsen katsotaan integroituneen sosiaaliseen ja perheenomaiseen ympäristöön? Vai onko tässä tapauksessa sovellettava asetuksen N:o 2201/2003 13 artiklaa, jossa säädetään lapsen olinpaikkaan perustuvasta toimivallasta?
- 2) Onko asuinpaikkaa vahvistettaessa merkityksellisenä pidettävä sitä, että lapsella on sen jäsenvaltion kansalaisuus, johon hän on isänsä kanssa asettautunut asumaan, jos lapsen vanhemmilla on kummallakin vain Romanian kansalaisuus?”

Kiireellinen ennakkoratkaisumenettely

- 29 Unionin tuomioistuimen presidentti pyysi nimettyä jaostoa eli ensimmäistä jaostoa 20.2.2018 päivätyssä muistiossa unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 107 artiklan 3 kohdan mukaisesti tutkimaan, onko kyseessä oleva ennakkoratkaisupyynnön tarpeen käsitellä kiireellisessä menettelyssä.
- 30 On muistettava, että oikeuskäytännön mukaan unionin tuomioistuin tunnustaa, että ratkaisu on annettava kiireellisesti muun muassa sellaisissa lapsen poisvientitilanteissa, joissa sen vuoksi, että lapsi on erossa vanhemmastaan, on vaarana, että heidän välisensä suhde huononee tai vahingoittuu ja että aiheutuu korjaamatonta vahinkoa (ks. vastaavasti tuomio 22.12.2010, Aguirre Zarraga, C-491/10 PPU, EU:C:2010:828, 39 kohta).
- 31 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että asianomainen lapsi, joka on seitsemänvuotias, asuu isänsä kanssa Romaniassa ja on ollut erossa Portugalissa asuvasta äidistään lähes kahden vuoden ajan. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin palauttaa tältä osin mieleen, että toimivaltaiset romanialaiset tuomioistuimet, joissa oli saatettu vireille vuoden 1980 Haagin yleissopimuksessa tarkoitettua lapsikaappausta koskeva oikeudenkäynti, ovat lainvoimaisella tuomiolla todenneet, että kyseisen lapsen vieni Portugalista Romaniaan oli luvaton. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää myös, että CV väittää kyseisessä tuomioistuimessa, että DU:n yhteydenpito heidän lapseensa rajoittuu kuukausittaiseen puhelinoittoon.
- 32 Näissä olosuhteissa – ja ottaen huomioon sen, että asianomainen lapsi on kehityksensä kannalta herkässä iässä – vallitsevan tilanteen pidentyminen voisi vahingoittaa vakavasti ja jopa korjaamattomalla tavalla suhdetta, joka kyseisellä alaikäisellä lapsella on äitiinsä. Kun otetaan lisäksi huomioon, että asianomainen lapsi on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toteamusten mukaan integroitunut jo varsin pitkälle sosiaaliseen ympäristöönsä ja perheympäristöönsä nykyisessä asuinjäsenvaltiossaan, kyseisen tilanteen pidentyminen olisi omiaan vaarantamaan vielä vakavammin lapsen integroitumista perheympäristöönsä ja sosiaaliseen ympäristöönsä, jos hän lopulta palaa Portugaliin (ks. vastaavasti tuomio 22.12.2010, Aguirre Zarraga, C-491/10 PPU, EU:C:2010:828, 40 kohta).
- 33 Unionin tuomioistuimen ensimmäinen jaosto päätti näin ollen esittelevän tuomarin ehdotuksesta ja julkisasiamiestä kuultuaan 28.2.2018 käsitellä ennakkoratkaisupyynnön kiireellisessä menettelyssä.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

- 34 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 99 artiklassa määrätään, että jos ennakkoratkaisukysymys on samanlainen kuin kysymys, johon unionin tuomioistuin on jo antanut ratkaisun, tai jos kysymyksen annettava vastaus on selvästi johdettavissa oikeuskäytännöstä tai jos ennakkoratkaisukysymyksen annettavasta vastauksesta ei ole perusteltua epäilystä, unionin tuomioistuin voi esittelevän tuomarin ehdotuksesta ja julkisasiamiestä kuultuaan milloin tahansa päättää ratkaista asian perustellulla määräyksellä.
- 35 Kyseistä määräystä on sovellettava nyt käsiteltävän ennakkoratkaisupyynnön yhteydessä.
- 36 Aluksi on muistettava, että se, että kansallinen tuomioistuin on muodollisesti esittänyt ennakkoratkaisukysymyksen viittaamalla unionin oikeuden tiettyihin määräyksiin tai säännöksiin, ei estä unionin tuomioistuinta esittämästä kansalliselle tuomioistuimelle kaikkia unionin oikeuden tulkintaan liittyviä seikkoja, jotka saattavat olla hyödyllisiä kansallisen tuomioistuimen arvioidessa käsiteltävänä olevaa asiaa, riippumatta siitä, onko kansallinen tuomioistuin viitannut niihin kysymyksissään (ks. esim. tuomio 29.9.2016, Essent Belgium, C-492/14, EU:C:2016:732, 43 kohta ja tuomio 15.2.2017, W ja V, C-499/15, EU:C:2017:118, 45 kohta).

- 37 Tästä on todettava, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on sen vastauksen perusteella, jonka unionin tuomioistuin sen esittämään kysymykseen antaa, voitava lausua oikeudenkäyntiväitteestä, jonka DU on ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa esittänyt asetuksen N:o 2201/2003 8 artiklan nojalla ja joka kyseisen tuomioistuimen mukaan on tutkittava ennen muita oikeudenkäyntiväitteitä ja aineellista kysymystä.
- 38 Tässä yhteydessä on paikallaan todeta aluksi, että pääasiassa on kyse vuoden 1980 Haagin yleissopimuksen 3 artiklan ensimmäisessä kappaleessa ja asetuksen N:o 2201/2003 2 artiklan 11 kohdassa tarkoitetusta lapsen luvattomasta poisviemisestä.
- 39 Kyseisestä määräyksestä ja kyseisestä säännöksestä ilmenee, että lapsen poisviemisen tai palauttamatta jättämisen luvattomuus, joka on mainituissa määräyksessä ja säännöksessä määritelty hyvin paljon toisiaan muistuttavin sanamuodoin, seuraa sellaisesta lapsen poisviemisestä tai palauttamatta jättämisestä, joka loukkaa oikeutta lapsen huoltoon, joka perustuu tuomioistuimen päätökseen tai lakiin taikka sen valtion oikeusjärjestyksen mukaan voimassa olevaan sopimukseen, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen poisviemistä tai palauttamatta jättämistä (ks. tuomio 8.6.2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 36 kohta).
- 40 Nyt käsiteltävässä asiassa lapsi, josta on kyse pääasiassa, vietiin Romaniaan isänsä toimesta ja ilman äidin lupaa sellaisen huoltoa koskevan oikeuden vastaisesti, joka vanhemmille oli myönnetty yhteisesti sen jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen kyseistä poisviemistä, eli Portugalin. On myös kiistatonta, että romanialaiset tuomioistuimet, joiden käsiteltäväksi oli asetuksen N:o 2201/2003 11 artiklan mukaisesti saatettu pyyntö vuoden 1980 Haagin yleissopimukseen perustuvan sellaisen päätöksen tekemiseksi, jonka nojalla kyseinen lapsi saataisiin palautettua, ovat lainvoimaisella tuomiolla vahvistaneet, että kyseinen poisvieminen oli luvaton, ja määränneet mainitun lapsen palautettavaksi Portugaliin.
- 41 Tästä seuraa, että sellaisissa olosuhteissa, joista on kyse pääasiassa, jäsenvaltion tuomioistuimen toimivaltaa sellaista lasta koskevaa vanhempainvastuuta koskevassa asiassa, joka on viety pois luvattomasti, ei ole määritettävä ennakkoratkaisukysymyksissä mainitun, asetuksen N:o 2201/2003 8 artiklan 1 kohdassa säädetyn yleisen toimivaltasäännöksen perusteella, joka koskee tapausta, jossa lapsi on viety luvallisesti toiseen jäsenvaltioon (ks. vastaavasti tuomio 22.12.2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 42 kohta).
- 42 Asetuksen N:o 2201/2003 8 artiklan 2 kohdassa nimittäin säädetään, että mainitun artiklan 1 kohdassa säädettyä yleistä toimivaltasääntöä sovelletaan, ellei muun muassa 10 artiklassa säädetä toisin. Mainituissa 10 artiklassa säädetään erityisestä säännöstä, joka koskee tapauksia, joissa lapsi on viety pois tai jätetty palauttamatta luvatta.
- 43 Lisäksi on huomautettava, että kansallisen tuomioistuimen esittämät kysymykset koskevat ainoastaan asetuksen N:o 2201/2003 tulkintaa, vaikka ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, ettei pääasia koske ainoastaan vanhempainvastuuta, vaan myös elatusvelvoitteita, jotka kyseisen asetuksen 1 artiklan 3 kohdan e alakohdan nojalla jäävät asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle.
- 44 Tämän määräyksen 36 kohdassa mieleen palautetun oikeuskäytännön mukaisesti on näin ollen aiheellista muotoilla esitetyt kysymykset uudelleen siten, että ne koskevat asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklaa, joka koskee toimivaltaa lapsikaappaustapauksessa, ja asetuksen N:o 4/2009 3 artiklaa, joka koskee toimivaltaa ratkaista elatusvelvoitteisiin liittyviä asioita.
- 45 Kun edellä esitetty otetaan huomioon, on katsottava, että kysymyksillään, joita on aiheellista tarkastella yhdessä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, onko asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklaa ja asetuksen N:o 4/2009 3 artiklaa tulkittava siten, että sen jäsenvaltion tuomioistuimet, johon alaikäisen lapsen vanhempi on vienyt hänet luvatta, ovat toimivaltaisia ratkaisemaan mainitun vanhemman tekemän hakemuksen, joka koskee oikeutta lapsen huoltoon ja lasta koskevia

elatusvelvoitteita, tilanteessa, jossa lapsi on kyseisen poisviemisen jälkeen tietyssä määrin integroitunut kyseisessä jäsenvaltiossa, jonka kansalaisia molemmat vanhemmat ovat, sosiaaliseen ympäristöönsä ja perheympäristöönsä, vaikka on kuitenkin olemassa sen jäsenvaltion tuomioistuinten antama väliaikainen ratkaisu, jossa lapsi asui ennen mainittua poisviemistä ja jonka mukaan lapsen huoltajuus oli myönnetty toiselle vanhemmalle ja lapsen asuinpaikaksi oli vahvistettu kyseisen toisen vanhemman osoite lapsen asuinvaltiossa, jonka kansalainen lapsi myös on.

- 46 Sellaista tilannetta varten, jossa lapsi viedään luvattomasti pois, asetuksen 10 artiklassa säädetään yleisestä säännöstä, jonka mukaan toimivaltaisia ovat sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen poisviemistä. Lähtökohtaisesti tämä toimivalta säilyy, ja se siirtyy vain siinä tapauksessa, että lapsi on saanut asuinpaikan toisessa jäsenvaltiossa ja että lisäksi myös jokin tässä 10 artiklassa asetetuista vaihtoehtoisista edellytyksistä täyttyy (tuomio 1.7.2010, Povse, C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, 41 kohta).
- 47 Pääasian osalta on kiistatonta, että asianomaisen lapsen asuinpaikka oli Portugalissa välittömästi ennen hänen luvatonta viemistään Romaniaan.
- 48 Siltä osin kuin on kyse lapsen huoltajuuden määrittämisestä koskevan väliaikaisen tuomioistuinratkaisun – kuten sen ratkaisun, jonka portugalilaiset tuomioistuimet ovat antaneet pääasiassa ja jolla asianomaisen lapsen asuinpaikaksi on vahvistettu hänen äitinsä asuinpaikka Portugalissa – vaikutuksesta on muistettava, että asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklassa säädetään nimenomaan tilanteesta, jossa lapsi saa uuden asuinpaikan luvattoman poisviemisen tai palauttamatta jättämisen seurauksena (tuomio 8.6.2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 55 kohta). Kuten tämän määräyksen 39 kohdassa on jo todettu, poisviemisen tai palauttamatta jättämisen luvattomuus seuraa muun muassa silloin, kun se tapahtuu sellaisen huoltoa koskevan oikeuden vastaisesti, joka perustuu tuomioistuimen päätökseen.
- 49 Näin ollen se, että on olemassa tällainen väliaikainen tuomioistuinratkaisu, ei voi olla ratkaiseva seikka määritettäessä asianomaisen lapsen asetuksessa N:o 2201/2003 tarkoitettua ”asuinpaikkaa”, koska kyseinen asuinpaikan käsite ilmentää olennaisilta osin tosiseikkoja (ks. vastaavasti tuomio 8.6.2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 54 kohta).
- 50 On myös todettava, että vaikka oletettaisiin, että asianomainen lapsi olisi pääasiassa saanut uuden asuinpaikan Romaniassa kyseisessä asetuksessa tarkoitettulla tavalla, on todettava, että – kuten tämän määräyksen 46 kohdassa on palautettu mieleen – kyseinen tuomioistuin voisi mainitun asetuksen 10 artiklan mukaisesti todeta olevansa toimivaltainen sen jäsenvaltion tuomioistuinten tilalla, jossa kyseisellä lapsella oli asuinpaikka välittömästi ennen hänen poisviemistään, ainoastaan, jos jokin 10 artiklan a tai b alakohdassa mainituista vaihtoehtoisista edellytyksistä täyttyy myös.
- 51 Unionin tuomioistuimella on tältä osin ollut jo tilaisuus korostaa, että asetuksella N:o 2201/2003 pyritään estämään lasten poisviemisiä jäsenvaltioiden välillä ja ettei lapsen sellaisen luvattoman poisviemisen, josta on kyse pääasiassa, lähtökohtaisesti pitäisi aiheuttaa toimivallan siirtymistä sen jäsenvaltion tuomioistuimilta, jossa lapsen asuinpaikka oli välittömästi ennen luvatonta poisviemistä, sen jäsenvaltion tuomioistuimille, johon lapsi on viety, silloinkaan, kun lapsi on poisviemisen johdosta saanut siellä asuinpaikan. Unionin tuomioistuin on näin ollen katsonut, että asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklan a ja b alakohdassa säädettyjä edellytyksiä on tulkittava suppeasti (tuomio 1.7.2010, Povse, C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, 43–45 kohta).
- 52 Pääasian osalta unionin tuomioistuimelle esitetystä oikeudenkäyntiaineistosta ei mitenkään ilmene, että jokin näistä edellytyksistä täytyisi. Yhtäältä on nimittäin todettava, että kun otetaan huomioon hakemukset, jotka lapsen äiti on tehnyt portugalilaisissa ja romanialaisissa tuomioistuimissa, kyse ei voi olla asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklan a alakohdassa tarkoitettusta tilanteesta, jossa henkilö, jolla on oikeus lapsen huoltoon, on suostunut poisviemiseen tai palauttamatta jättämiseen. Kun toisaalta otetaan huomioon sellaisen palauttamispyynnön olemassaolo, joka on tehty alle vuoden kuluttua asianomaisen lapsen poisviemisestä ja jonka romanialaiset tuomioistuimet ovat hyväksyneet, ja kun ei

näyttäisi siltä, että portugalilaiset tuomioistuimet olisivat tehneet huoltajuutta koskevaa sellaista ratkaisua, joka ei merkitsisi lapsen palauttamista, yhdenkään kyseisen asetuksen 10 artiklan b alakohdassa tarkoitettua edellytyksen ei voida katsoa täyttyvän.

- 53 Näin ollen on katsottava, että sellaisessa tilanteessa, josta on kyse pääasiassa, sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jossa asianomaisella lapsella oli asuinpaikkansa välittömästi ennen hänen luvattonta poisviemistään, ovat asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklan mukaisesti toimivaltaisia käsittelemään hakemuksen, joka koskee oikeutta kyseisen lapsen huoltoon.
- 54 Siltä osin kuin on kyse ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimivallasta ratkaista elatusapua koskeva vaatimus on muistettava, että asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan d alakohdassa säädetään, että elatusvelvoitteita koskevissa asioissa voi jäsenvaltioissa olla toimivaltainen tuomioistuin, jolla siihen sovellettavan lainsäädännön mukaisesti on toimivalta ratkaista vanhempainvastuuta koskeva kante, jos elatusta koskeva vaatimus on liitännäinen tähän kanteeseen nähden, paitsi jos tämä toimivalta perustuu yksinomaan osapuolen kansalaisuuteen. Tämän säännöksen mukaisesti asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklan perusteella toimivaltainen tuomioistuin on lähtökohtaisesti toimivaltainen myös ratkaisemaan sen käsiteltäväksi saatettuun vanhempainvastuuta koskevaan asiaan nähden liitännäisen elatusvelvollisuutta koskevan vaatimuksen (ks. vastaavasti tuomio 12.11.2014, L, C-656/13, EU:C:2014:2364, 35 kohta ja määräys 16.1.2018, PM, C-604/17, ei julkaistu, EU:C:2018:10, 32 kohta).
- 55 Näin ollen on todettava, että koska – kuten tämän määräyksen 53 kohdasta ilmenee – romanialaiset tuomioistuimet eivät asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklan mukaisesti ole toimivaltaisia käsittelemään vanhempainvastuuta koskevaa pyyntöä pääasiassa kyseessä olevan lapsen osalta, niillä ei myöskään ole toimivaltaa ratkaista elatusapua koskevaa hakemusta asetuksen N:o 4/2009 3 artiklan d alakohdan perusteella. Unionin tuomioistuimen käytettävissä olevaan oikeudenkäyntiaineistoon sisältyvistä seikoista ei myöskään ilmene, että kyseiset tuomioistuimet voisivat kuitenkin olla toimivaltaisia ratkaisemaan elatusvelvoitteita koskevan asian jollakin muulla perusteella asetuksen N:o 4/2009 nojalla.
- 56 Näin ollen on todettava, että kun otetaan huomioon unionin tuomioistuimen käytettävissä olevaan oikeudenkäyntiaineistoon sisältyvät seikat, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei ole toimivaltainen ratkaisemaan CV:n ja DU:n lapsen osalta oikeutta hänen huoltoonsa koskevaa hakemusta eikä hänen elatustaan koskeviin velvoitteisiin liittyvää vaatimusta, koska tämä toimivalta kuuluu portugalilaisille tuomioistuimille.
- 57 Kun kaikki edellä esitetty otetaan huomioon, esitettyihin kysymyksiin on vastattava, että asetuksen N:o 2201/2003 10 artiklaa ja asetuksen N:o 4/2009 3 artiklaa on tulkittava siten, että pääasian kaltaisessa asiassa, jossa sellaisen lapsen vanhempi, jonka asuinpaikka oli jäsenvaltiossa, on vienyt lapsen luvattomasti toiseen jäsenvaltioon, kyseisen toisen jäsenvaltion tuomioistuimet eivät ole toimivaltaisia ratkaisemaan mainitun lapsen osalta oikeutta hänen huoltoonsa liittyvää hakemusta tai vahvistamaan hänen osaltaan elatusapua, ellei ole mitään viitteitä siitä, että toinen vanhempi olisi suostunut lapsen poisviemiseen tai ei olisi esittänyt lasta koskevaa palauttamispyyntöä.

Oikeudenkäyntikulut

- 58 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on määrännyt seuraavaa:

Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 10 artiklaa ja toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä elatusvelvoitteita koskevissa asioissa 18.12.2008 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 4/2009 3 artiklaa on tulkittava siten, että pääasian kaltaisessa asiassa, jossa sellaisen lapsen vanhempi, jonka asuinpaikka oli jäsenvaltiossa, on vienyt lapsen luvottomasti toiseen jäsenvaltioon, kyseisen toisen jäsenvaltion tuomioistuimet eivät ole toimivaltaisia ratkaisemaan mainitun lapsen osalta oikeutta hänen huoltoonsa liittyvää hakemusta tai vahvistamaan hänen osaltaan elatusapua, ellei ole mitään viitteitä siitä, että toinen vanhempi olisi suostunut lapsen poisviemiseen tai ei olisi esittänyt lasta koskevaa palauttamispyyntöä.

Allekirjoitukset